Az intézmény története és képzési rendszerének fejlődése

1950 szeptemberében nyílt meg az Állami Balett Intézet, amely 1990. július 1-jétől a Magyar Táncművészeti Főiskola, 2017. február 1-jétől a Magyar Táncművészeti Egyetem nevet viseli. Az 1983-ban főiskolává átszervezett, alapításától kezdve saját általános iskolát és (utóbb nyolcosztályos) gimnáziumot, továbbá középiskolai kollégiumot fenntartó intézmény a hazai művészeti felsőoktatásban egyedülálló modellt honosított meg. A megszerezhető végzettségi szintek folyamatosan emelkedtek: 1950-től középfokú, 1975-től felsőoktatási jellegű intézmény, 1983-tól főiskola, 2006-tól alap- és mesterképzést folytató főiskola, 2017-től alap- és mesterképzést folytató egyetem.

A hazai művészeti felsőoktatás alapjait a 19. század második felében vetették meg. A színművész-, zeneművész-, képzőművész- és iparművész-képzés önálló intézményei a századfordulóra megszilárdultak, mai jogutódaik a Színház- és Filmművészeti Egyetem, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, a Magyar Képzőművészeti Egyetem és a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem. Ez a fejlődési folyamat a hazai táncművészképzésben csak a második világháború után, tehát jelentős fáziskéséssel indult meg.

Az A és a B épület

Magyarországon iskolarendszerű táncművészképzés a 20. század közepéig lényegében nem létezett. A balettkar utánpótlás-nevelése érdekében a Magyar Királyi Operaházban a kezdetektől, 1884-től működött balettiskola, de ennek rögzített tanterve nem volt. Változás 1937-ben, Nádasi Ferenc balettmester belépésével történt, aki évfolyamokra bontott képzést és követelményrendszert vezetett be. Az így megújított operaházi balettiskolát egészítette ki a kormányzat az 1950 januárjában a Táncművészeti Iskola megnyitásával. A két intézmény egyesítésével jött létre 1950 szeptemberében az Állami Balett Intézet.

Az 1950-től létező, kilencéves képzési idejű balettművész szak növendékei számára az Állami Balett Intézet keretein belül általános iskolát és középfokú képzőt, majd diákotthont is létrehoztak, a képzőt 1954-ben gimnáziummá szervezték át. Ma Nádasi Ferenc Gimnázium és Kollégium néven működik. Az 1963/64-es tanévben kétéves, ún. „művészképző” kezdte meg működését, amely a már érettségizett növendékek felsőfokú elméleti továbbképzését szolgálta. Ez a modell adta később a főiskolává válás elvi alapját. 1971 szeptemberében középfokú néptánc tagozat létesült. 1956–1963 között hároméves képzési idejű balettoktató tanfolyam működött, amely 1974 szeptemberében táncpedagógus szakként újraindult, hároméves esti tagozat formájában.

A C épület oldalról nézve

Az Állami Balett Intézetet 1983. szeptember 1-jei hatállyal – nevének változatlanul hagyása mellett – főiskolává szervezték át. A meglevő balettművész és táncpedagógus szakok mellé további, immár négyéves képzési idejű főiskolai szakokat alapítottak: koreográfus, táncelméleti szakíró. Az átszervezés mindenekelőtt a kilencéves képzési idejű balettművész szakot érintette, mert itt meg kellett oldani az életkori párhuzam kérdését. Az eredmény a hazai felsőoktatás történetében a mai

Balett-terem a C épületben

napig páratlan. A balettművész szakon a felsőfokú képzés első két éve egybeesett a gimnázium utolsó két osztályával, így e szakon az érettségi után akár két éven belül oklevél volt szerezhető. Ugyanezt a megoldást követte az 1998-ban főiskolai szintre emelt néptánc-színházi táncművész szak, amelynek hatéves képzési idejéből az utolsó négy minősült felsőfokú képzésnek. A lényegesen kibővült képzési kínálat és a főiskolai jogállás egyértelmű feltüntetése végett az Állami Balett Intézet nevét 1990. július 1-jei hatállyal Magyar Táncművészeti Főiskolára változtatták.

A táncpedagógus szakon az alapfokú művészetoktatás nagyarányú országos fellendülése következtében 1996-tól évente indultak képzések. Az addig létező balett, néptánc és társastánc szakirányok gyermektánc,

moderntánc, modern társastánc, divattánc szakirányokkal bővültek, és a táncpedagógus szak képzési ideje is négy évre nőtt. 2002-ben valamennyi művész és pedagógus szakon áttértek a kreditrendszerre.

Az európai felsőoktatási szerkezethez való alkalmazkodást célzó ún. bolognai folyamat (alapképzés–mesterképzés–doktori képzés) a Magyar Táncművészeti Főiskolát sem hagyta érintetlenül. A művészképzésben a főiskolai balettművész és néptánc-színházi táncművész szakokat felváltotta a 180 kredites táncművész alapszak, amelyen belül klasszikus balett, néptánc, modern tánc és színházi tánc specializációk végezhetők (a modern tánc először 2007-ben, a színházi tánc 2018-ban indult). A táncművész szak is megőrizte azt a kivételes képzési szerkezetet, hogy az alapszak I–II. éve a köznevelés 11–12. osztályával párhuzamosan történik.

A művészeti jellegű főiskolai szakok alapképzéssé történt átalakulása mellett 120 kredites, négy féléves táncművészeti mesterszakok létesültek: klasszikus balettművész, valamint néptáncművész. Ezzel lehetőség nyílt a korábbi egyetemi szintnek megfelelő végzettség megszerzésére. A főiskolai koreográfus szak pedig hároméves koreográfus alapszakká alakult át.

A pedagógusképzésben a bolognai rendszer bevezetése a művészképzésnél lényegesen erőteljesebben érintette az intézményt, amennyiben a tanárszak önálló mesterképzés keretében történő indítása teljesen új feltételrendszert követelt. Az addigi táncpedagógus szakot táncos és próbavezető alapszakra, valamint a mesterképzésben végezhető tánctanári szakra bontva, összességében négyről ötéves képzési időre bővítve szabályozták újra. A 180 kredites, hároméves képzési idejű, nappali és esti tagozaton végezhető táncos és próbavezető alapszak jelenlegi specializációi: klasszikus balett, néptánc, moderntánc, színházi tánc, modern társastánc, divattánc. Az alapszakra épülő 120 kredites (négy féléves), illetve a főiskolai szintű táncpedagógus diplomával már rendelkezők számára létesült 60 kredites (két féléves) tánctanár mesterszak szakirányai: klasszikus balett, néptánc, moderntánc, modern társastánc, tánctörténet és -elmélet.

2016-ban a Kormány kezdeményezte az Országgyűlésnél a Magyar Táncművészeti Főiskola egyetemmé nyilvánítását. A változás annál inkább indokolt volt, mert az intézményben ekkor már lassan tíz éve folyt a korábbi egyetemi szintnek megfelelő mesterképzés. Az Országgyűlés úgy határozott, hogy a Magyar Táncművészeti Főiskola 2017. február 1-jétől Magyar Táncművészeti Egyetem elnevezéssel működik. Hallga-

A kertben álló szobor

tóinak száma – beleértve a tízéves életkortól itt tanuló művésznövendékeket is – mintegy 650 fő.

Az intézmény elhelyezése

Hosszú évtizedekig az intézmény központja, valamint az általa fenntartott Nádasi Ferenc Gimnázium a VI. kerület, Andrássy út 25. szám alatti, volt Dreschler-palotában működött. A táncoktatás céljára a hosszabbrövidebb ideig tartó szétszórtság után 1976-ban a VII. kerületi Kazinczy utcában négy új, könnyűszerkezetes balett-terem épült, amelyhez 1980-ban előbb egy földszinti, majd 1987-ben emelet-ráépítéssel további három terem csatlakozott. Az intézmény számára azonban az Andrássy úti épület funkcionálisan eleve alkalmatlan volt, a Kazinczy utcai épület pedig – ideiglenes jellege miatt – az 1990-es évek végére állagában fokozatosan leromlott.

Az épülethelyzet tarthatatlanságát a kormányzat is felismerte, megoldást keresett és talált. Ennek alapján 2001-ben elkezdődött a Magyar Táncművészeti Egyetem zuglói campusának kialakítása. Ekkor vehették birtokba az intézmény központi igazgatási egységei és gimnáziuma a XIV. kerület, Columbus utca 87–89. szám alatti (mai „A” és „B”) épületet. 2002-ben megnyílt a Táncművészképző Intézetnek helyet adó 12 vadonatúj balett-terem (mai „C” épület). Ezzel az Andrássy úti székhely megszűnt, a Kazinczy utcai épületbe pedig a táncos és próbavezető, ill. a tánctanár képzés került. 2004 őszén a Diákotthon is a campusra költözött (XIV. Amerikai út 100.; mai „F” épület). 2010-ben befejeződött a színházterem és konyha felújítása-bővítése (mai „B” épület), a következő évben pedig a könyvtár kialakítása (mai „E” épület). Utolsó lépésként 2018-ban a Kazinczy utcai oktatási egységek is a campus területén felújított-átépített Koreográfus- és Táncpedagógus-képző Intézetbe költöztek (XIV. Amerikai út 96.; mai „D” épület) és megtörtént a gazdasági hivatal elhelyezése (mai „G” épület).

Jelenleg az egyetem valamennyi szervezeti egysége a XIV. Columbus utca – Horvát Boldizsár utca – Amerikai út – Dorozsmai utca által határolt összefüggő területen helyezkedik el. (Formálisan három házszámon: a központi cím a Columbus u. 87–89., további címek: Amerikai út 96. és Amerikai út 100.) Ilyen adottsággal más hazai művészeti egyetem nem rendelkezik. A 2001–2018 közötti beruházások irányításában három rektor játszott meghatározó szerepet: Dózsa Imre, Jakabné Zórándi Mária és Szakály György.

A campus épületei

A épület

Az eredetileg az Amerikai út 96. – Dorozsmai utca 2–16. – Columbus u. 87. számú egybefüggő ingatlan Columbus utca és Dorozsmai utca sarkára tájolt részén a Vallás- és Közoktatási Minisztérium 1908-ra építtette fel Amizoni Károly vaskereskedő 1877-ben tett végrendeleti alapítványából az Amizoni Országos Magyar Nőnevelő Intézet számára a háromszintes, vöröstégla-épületet. A pályázati úton kiválasztott vállalkozók munkáját Mód Lajos építésvezető irányította. A polgári vagy középiskolát végzett lányok számára megnyílt iskola célja művelt háziasszonyok, családanyák képzése volt, bentlakásos, hároméves tanfolyam keretében. Ennek megfelelően a tananyagban gazdálkodási ismeretek, háztartástan, idegen nyelvek, zenei ismeretek szerepeltek. Az épület a második világháborúban komolyan megsérült, az újjáépítést Wagner László (1911–1987) tervei alapján a Földművelésügyi Minisztérium végeztette el. Az iskola azonban 1948-ben bezárt. Az épületben 1957-től a Marxizmus-Leninizmus Esti Egyetem és egyéves pártiskolája kapott helyet, majd 1964-ben a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ) Központi Vezetőképző Iskoláját is ide telepítették. 1990-ben az Eötvös

Az egyetem főbejárata és az A épület

Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Francia Tanszéke kapta meg. Mint fentebb írtuk, a Magyar Táncművészeti Főiskola 2001-ben költözött ide. A Columbus utcai akadálymentesített főbejárat kialakítására 2011-ben, a homlokzat felújítására és a nyílászárók cseréjére 2013–2014-ben került sor, mindkettőre állami forrásból. Az aulát 2016-ban Hágai Katalin belsőépítész, Kossuth-díjas balettművész tervei alapján felújították. Fővárosi védett épület.

A épület, földszinti aula

Mai funkciójában az épület elsősorban a Nádasi Ferenc Gimnázium tantermeinek és tanári szobájának ad helyet. Az első emeleten helyezkedik el a Rektori Hivatal és a Kancellári Hivatal. Ez utóbbi szervezeti egység néhány osztálya az épület különböző szintjein, valamint az alagsorban kapott helyet, ahol az egyetemi Levéltár és az Irattár is található.

B épület

A mai „A” épülethez 1960-ban, az adott korra jellemző stílusban, emeletes épületrészt toldottak, előadóterem és menza funkcióval. Az épület tulajdonviszonyai ettől kezdve követték az „A” épületét. 2009–2010-ben állami forrásból az udvar irányába megnagyobbították, a színpad bővítése és kiszolgáló helyiségek kiépítése céljából.

Az ifj. Nagy Zoltán Színházterem a B épületben

A B épületben lévő színházterem a színpadról nézve

Mai funkciójában a földszinten egyetemi tanácsterem, főzőkonyha és étterem található benne. Az emeleten a mintegy kétszáz fő befogadására alkalmas Ifj. Nagy Zoltán Színházterem, alatta a hozzá tartozó öltözőkkel. Ez alatt, az alagsorban a Jelmeztár helyezkedik el. A fiatalon elhunyt rektor, ifj. Nagy Zoltán (1966–2008) balettművész nevét a színházterem 2010-ben vette föl. A színházterem előterét 2017-ben Hágai Katalin belsőépítész, Kossuth-díjas balettművész tervei alapján felújították.

C épület

Az Andrássy út 25. alatti székhelyről történő kiköltözés ellentételezéseként a külföldi befektető (Plaza Centers N. V.) 2002. november 11-én adta át a minden igényt kielégítő szakmai épületet 12 balett-teremmel. A szinteltolással tervezett, a frontján három, a balett-termi részeken kétszintes (de emeletráépítést lehetővé tevő) épületet Lázár Antal Kossuth-díjas építész (sz. 1941) tervezte. A létesítmény előtt áll a befektető által adományozott térplasztika.

Mai funkciójában az egyetem Táncművészképző Intézetének otthona: itt zajlanak a klasszikus balett, a néptánc, a modern tánc és a színházi tánc szakirányok szakmai órái.

C épület: a Táncművészképző Intézet

Belső tér a C épületben

D épület

Az eredetileg az Amizoni Intézetnek helyet adó Amerikai út 96. – Dorozsmai utca 2–16. – Columbus u. 87. számú egybefüggő ingatlan Amerikai úti frontján 1965–1968 között épült fel az 1964-től a mai „A” épületben működött KISZ Központi Vezetőképző Iskola részére, amely 1975-től Komócsin Zoltán, a KISZ alapító vezetőjének nevét viselte. Az épület Zugló védett építészeti öröksége, tervezője Koltai Endre (1930–2011). Később az ingatlan sorsa elvált az „A” épülettől: 1990 után a Nemzeti Gyermek- és Ifjúsági Alapítvány működött benne, majd privatizálták és több tulajdonosváltáson esett át. A sokáig üresen álló épületet végül a Magyar Táncművészeti Főiskola kezelésébe adták és 2018-ra állami forrásból teljesen felújították, valamint az udvar irányába 6 balett-teremből és 3 előadóteremből álló új tömbbel bővítették. Az új épületek tervezői Krámer Péter és Máthé Zsóka. A büfé előtti folyosórészt Hágai Katalin belsőépítész, Kossuth-díjas balettművész tervei alapján alakították ki.

Mai funkciójában az egyetem Koreográfus- és Táncpedagógus-képző Intézetének otthona: itt zajlanak a táncos és próbavezető alapszak, a koreográfus alapszak és a tánctanár mesterszak szakmai és elméleti

A D épület új része: a balett-termek a Dorozsmai utca felől

A büfé előtere a D épületben

órái. Itt működik az egyetem Tanulmányi Osztálya, a 2. és 3. emeleten vendégszobákat alakítottak ki.

A D épület felújított frontja az Amerikai út felől

E épület

A földszintes, alagsorral ellátott épületet Pollack Mihály fia, Pollack Ágoston (1807–1872) tervezte 1850-ben. Eredetileg nyaralóháznak épült, Nádosy István, a Polgári Őrsereg főkapitánya, belvárosi posztókereskedő számára. Zugló védett építészeti öröksége. Az ingatlant 1926-ban vásárolta meg a kultusztárca az Amizoni Intézet számára, tangazdaság kialakításának céljából. Innentől kezdve az épület tulajdonviszonyai követték az „A" épületét, azzal a különbséggel, hogy ezt az ELTE 2004-ig használhatta. Ekkor a Magyar Táncművészeti Főiskola kapta meg, irodák és előadóterem céljára. Az épület belsejének jelentős átalakítása állami forrásból 2011-re fejeződött be, amelynek során szabadpolcos olvasótermet, elmélyült munkára alkalmas kutatóhelyeket alakítottak ki, és a könyvtárosok számára megteremtették a nyugodt és hatékony munkavégzés feltételeit. Vályi Rózsi (1907–2003) tánctörténész, az Állami Balett Intézet alapító tantestületének tagja nevét a könyvtár 2011-ben vette föl.

Mai funkciójában az egyetem Vályi Rózsi Könyvtár és Tánctudományi Kutatóközpontjának otthona. A könyvtár hat évtizedes múltra vissza-

tekintő, nyilvános intézmény, állománya közel 30 ezer dokumentum. Feladatkörébe az egyetemi képzés, a gimnáziumi oktatás és a tánctudományi kutatások kiszolgálása egyaránt beletartozik. Az épületben található továbbá az Audiovizuális Stúdió, a gyógytornászok rendelője, valamint az alagsorban a jelmezraktár.

Az E épület

F épület

A vasbetonvázas szerkezetű épület az 1970-es években diákszállóként nyílt meg. 1990–1991-ben átmenetileg itt kapott helyet a Magyar Táncművészeti Főiskola Diákotthona, amely 1951-től 1990-ig a XI. Gellért rakparti volt Pálos kolostorban működött. 1991-ben a Diákotthont továbbköltöztették a XIV. Pillangó utcába, egy volt munkásszállóba, az épületet pedig 1993-tól 2004-ig az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bolyai Kollégiuma vette birtokba. 2004-ben véglegesen átadta helyét a Magyar Táncművészeti Főiskola Diákotthonának.

Mai funkciójában is az egyetem Nádasi Ferenc Gimnázium és Kollégiumának Forgách József Kollégiuma működik benne. Forgách József (1941–2006) balettmester, főiskolai tanár nevét a Diákotthon 2008-ban vette föl.

F épület: a Forgách József Kollégium

G épület

A földszintes, alápincézett téglaépület eredetileg gondnoki lakásnak és kazánháznak készült. Jelenlegi formájú átépítése állami forrásból 2018-ban fejeződött be.

Mai funkciójában az egyetem Gazdasági és Humánpolitikai Osztályának ad helyet.

A térképünkön szereplő számok jelentése:

1 Magyar Táncművészeti Egyetem
2 Mexikói út M1 metró (kisföldalatti), busz- és villamosvégállomás
3 Amerikai út 32-es busz és 74-es trolibusz megálló
4 Laky Adolf utca 5-ös busz, 3 és 69 villamos megálló
5 Erzsébet királyné útja aluljáró, 5-ös busz, 3 és 69 villamos megálló
6 Erzsébet királyné útja aluljáró,
1-es villamos megálló, 70-es trolibusz végállomás
7 Kacsóh Pongrác út, 1-es villamos és távolsági autóbusz megálló
8 Uzsoki utcai Kórház
9 Orsz. Klinikai Idegtudományi Intézet
10 Bethesda Gyermekkórház
11 Városliget
12 Kassai tér, Herminamezői Szentlélek Templom
13 Zuglói Református Templom
14 BVSC Sportcentrum és Uszoda
15 Milleniumi Földalatti (M1) forgalmi telepe
16 Fővárosi Állat- és Növénykert, Fővárosi Nagycirkusz
17 Széchenyi Gyógyfürdő, Szent István-forrás
18 Hősök tere
19 Edison utca
20 Horvát Boldizsár utca
21 Teleki Blanka utca
22 Ungvár utca
23 Kassai utca

Tájak – Korok – Múzeumok Kiskönyvtára,
859. szám (2019).
Kiadja a Tájak – Korok – Múzeumok Egyesület
1119 Budapest XI., Etele út 59–61.;
telefon és fax: +36-1-784-8588;
elnök mobil telefonja: +36-20-946-4659
tkme@tkme.hu; www.tkme.hu
Felelős kiadó és szerkesztő: Haraszti Gábor
Térkép: Haraszti Gábor
Készült a Magyar Táncművészeti Egyetem
megrendelésére, az MTE NKFIH K115676
számú kutatásának keretében
Írta: Bolvári-Takács Gábor
Fényképek: Apai Márton, Csillag Pál,
Gyarmati Zsófia, Kercsmarics Eszter,
Mészáros Csaba
A szöveg összeállításában és a fényképek
válogatásában közreműködött Gáspár Emese
és Schanda Beáta
Nyomdai munka: Conint-Print Kft.
1117 Budapest XI., Galvani utca 1–3.
Felelős vezető: Váradi Attila
ISBN 978-963-554-603-9
ISSN 0139-245X

Magyar Táncművészeti Egyetem